

ספרי' — אוצר החסידים — ליובאוויטש

קובץ
שלשלת האור

שער
שלישי

היכל
תשיעי

לקוטי שיחות

על פרשיות השבוע, חגים ומועדים

מכבוד קדושת

אדמו"ר מנחם מענדל

זצוקלה"ה נבג"מ זי"ע

שניאורסאהן

מליובאוויטש

עקב

(חלק ב' שיחה א')

יוצא לאור על ידי מערכת

„אוצר החסידים“

ברוקלין, נ.י.

770 איסטערן פארקוויי

שנת חמשת אלפים שבע מאות שמונים ושלוש לבריאה

שנת הקהל

מחזור הראשון של לימוד הלקוטי שיחות
שבוע פרשת עקב, יבי"ח מנחם-אב, ה'תשפ"ג (ב)

LIKKUTEI SICHOT

Copyright © 2023

by

KEHOT PUBLICATION SOCIETY

770 Eastern Parkway / Brooklyn, New York 11213

(718) 774-4000 / FAX (718) 774-2718

editor@kehot.com / www.kehot.org

All rights reserved. No part of this publication may be reproduced, stored in a retrieval system, or transmitted in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording, or otherwise, without prior permission from the copyright holder.

The Kehot logo is a registered trademark of Merkos L'Inyonei Chinuch.

For dedications of the weekly Sichos, please contact us at: dedications@kehot.com

עקב

אַלטער רבי מוסיף „(מצות עשה . . לברך) את ה' כו'”.

(ב) דער רמב"ם איז מעתיק פון פסוק אויך דעם וואָרט „(וברכת את ה') אלקיך”⁷; דער אַלטער רבי אין שו"ע איז מרמז דעם המשך הפסוק מיטן וואָרט „וגומר”; און אין סדר ברכת הנהנין שטייט נאָר „וברכת את ה'” (אַן „וגומר”).

דער דיוק אין דעם (שינוי בנוגע דעם „וגו'”) איז נאָך בולטער: אין דעם המשך הסעיף – סיי אין שו"ע און סיי אין סדר ברכת הנהנין – זאָגט דער אַלטער רבי⁸ „וכל הנהנה מהעוה"ז (מן העוה"ז) בלא ברכה כאלו הנהנה מקדשי שמים שנאמר⁹ לה' הארץ ומלוואה” – און ביי דעם דין איז דאָ אַ שינוי אין אַ פאַרקערטן אופן: אין שו"ע איז ער נאָך די ווערטער פון פסוק ניט מוסיף „וגו'”¹⁰, און דוקא אין סדר ברכת הנהנין איז ער יע מוסיף „וגומר”!

(7) וכ"ה במנין המצות שלו שם (וראה רמב"ם ספר המדע – ירושלים, תשכ"ד – גירסאות שונות בזה מכת"ם) ובסמ"צ שלפנינו שם (אבל בתרגום קאפח ליתא תיבת „אלקיך”).
(8) מברכות לה, סע"א. וברמב"ם הל' ברכות שם (הלכה ב) הובא המאמר שלפנ"ז (בברכות שם) „וכל הנהנה בלא ברכה מעל” וי"ל בפשטות: ברמב"ם שלא כתב בספרו טעמי ההלכות (ראה הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ב בקו"א) נקט ההלכה – „מעל”; בשו"ע אדה"ז כתב ההלכה עם טעמה (ראה לקמן ס"ה) – „כאלו הנהנה מקדשי שמים שנאמר לה' הארץ ומלוואה” (ראה רש"י ברכות שם ד"ה מעל).

(9) תהלים כד, א.
(10) וכ"ה בברכות שם. אבל ברי"ף (ונוסח הכ"י בדק"ס) שם הובא גם סיום הכתוב. ועד"ז בירושלמי שם.

א. אין אָנהויב פון סדר ברכת הנהנין² שרייבט דער אַלטער רבי: „מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון שנאמר³ ואכלת ושבעת וברכת את ה'”.

אַט דער לשון, וואָס דער אַלטער רבי איז מעתיק אויך בשולחן ערוך שלו⁴, איז גענומען פון רמב"ם (ריש הל' ברכות)⁵; עס זיינען אָבער דאָ שינויים אין דעם לשון פונעם אַלטן רבי'ן (בספריו הנ"ל) לגבי דעם לשון הרמב"ם, און אויך שיינויים צווישן די לשונות אין זיין שו"ע און סדר ברכת הנהנין:

(א) אין רמב"ם⁶ און סדר ברכת הנהנין איז דער לשון „מצות עשה . . לברך אחר אכילת מזון כו'”; אין שו"ע איז דער

-
- (1) כן הוא בדפוסים שראיתי (ולא „ברכות” – ל' רבים). – ואולי אגב דברכת המזון (שמדובר בו בראשון), שהוא מ"ע (וברכה*) אחת מה"ת.
 - (2) ועד"ז ב"לוח ברכת הנהנין" (הוצאה חדשה (ביחד עם סדר ברכת הנהנין) עם מ"מ וכו' – קה"ת (כפר חב"ד) תשל"ח).
 - (3) פרשתנו ח, י.
 - (4) או"ח סי' קסז ס"א.
 - (5) וראה ברכות כא, א. מח, ב. תוספתא שם רפ"ו.
 - (6) וכן במנין המצות שלו בריש ספר היד (מ"ע יט) – „לברך” (סתם). ובסמ"צ שם „לברכו” (ובתרגום קאפח: להודות לו יתעלה). וראה לקמן בפנים סעיף ב' והערה 12.

(* שו"ע אדה"ז או"ח סקס"ח ס"ח. שם סקצ"א ס"א [ולהעיר מהגהה על הגליון שם, דלפמ"ש אדה"ז בסידורו אתי גם לדעת הפוסקים זמנין הברכות מן התורה].
ולהעיר משו"ע אדה"ז שם סקפ"ח ס"ט שג' ברכות של בהמ"ז חשובות כברכת אחת.

— פֶּאָרוואָס איז דער אַלטער רבי דאָס משמײט אין סדר ברכת הנהנין?

ג. וועט מען דאָס פֶּאַרשטיין ע"פּ ביאור החילוק צווישן מטרת החיבור פון (רמב"ם און) שו"ע — און סדר ברכת הנהנין:

דער רמב"ם והשו"ע זיינען נתחבר גע- וואָרן אַלס אוסף ו"קייבוץ" פון פסקי הלכות; דער חילוק איז נאָר, וואָס דער רמב"ם איז "מקבץ לתורה שבעל פה כולה"¹³ — אויך די הלכות וועלכע זיינען ניט נוהג בזמן הזה, און דער שו"ע אַנט- האַלט בלויז די הלכות וועלכע זיינען נוגע בזמן הזה. דער צד השווה אין זיי איז, אַז דאָס זיינען צונויפגעזאַמלטע הלכות.

דעם סדר ברכת הנהנין האָט דער אַלטער רבי אַריינגעשטעלט אין סידור¹⁴, וואָס סידור, כולל אויך די הלכות אין סידור, זיינען פֶּאַרבונדן מיט הנהגות בפועל בחיי יום יום¹⁵ (ווי מ'זעט עס אין די "הלכות נטילה שחרית", "הלכות ציצית" וכו', וועלכע פון זיי האָט דער אַלטער רבי אויסגעקליבן צו אַריינשטעלן אין סידור)¹⁶.

(13) לשון הרמב"ם בהקדמתו לספר היד.
 (14) שקלאו תקס"ג (שער הכולל בהקדמתו. בית רבי ח'א"א פכ"ו. ס' התולדות אדה"ז (גליצנשטיין תשכ"ז, תשל"ו) ע' שג.)
 (15) ראה לקו"ש חט"ו (ע' 374) שבכללות זהו הפרש בין ספר היד (הרמב"ם) להשולחן ערוך, ע"ש. אבל מובן, שלגבי ההלכות שבסידור (שבו רק ליקוט הלכות הצריכות ממש, ע"ד הרגיל) גם השו"ע ענינו "קייבוץ" פסקי הלכות.
 (16) ובכל אופן צ"ע למה הכניס אדה"ז בסידורו כל סדר ברכת הנהנין, שהוא חיבור שלם בפ"ע (ולא רק ליקוט של הלכות הרגילות ביותר, כהלכות נטילה שחרית, ציצית וכו' שבסידור). — וראה הגש"פ עם ביאורים (קה"ת תשמ"ו ושלאח"ז) ע' טט.

און אע"פ אַז לכאורה זעט אויס אַז דאָס זיינען שינויים קלים, וויסנדיק אָבער אויף וויפל ס'איז מדויק דער לשון פון רמב"ם און פון אַלטן רבי'ן, ובפרט בנדו"ד וואָס דער אַלטער רבי איז משנה דעם לשון וואָס ער איז מעתיק פון רמב"ם, ועד"ז איז דער אַלטער רבי משנה פון זיין אייגענעם לשון בשולחנו — איז זיכער אַז די שינויים זיינען מיט אַ כוונה.

ב. דעם ערשטן שינוי צווישן דעם לשון הרמב"ם און אַלטן רבי'נס לשון בשו"ע קען מען מסביר זיין:

דער רמב"ם זאָגט „לברך" (סתם) — ניט צוגעבנדיק „את ה'" — ווייל אין דער „כותרת"¹¹ פון הלכות ברכות זאָגט דער רמב"ם „מצות עשה אחת, והיא לברך את השם הגדול והקדוש אחר אכילה", דעריבער דאַרף דער רמב"ם ניט איבער- 'חזר'ן און זאָגן „לברך את ה'" אין גוף ההלכה¹² (ובפרט אַז דאָס איז די ערשטע הלכה פון הל' ברכות, זי קומט גלייך נאָך דער „כותרת" הנ"ל).

משא"כ אין אַלטן רבי'נס שו"ע, וואו ס'איז ניטאָ אַזאָ הקדמה, זאָגט ער אין דער הלכה אַז די מ"ע איז „לברך את ה'".

מען דאַרף אָבער פֶּאַרשטיין: פֶּאַרוואָס דאַרף דער (רמב"ם) (בהכותרת) און דער אַלטער רבי בכלל באַוואַרענען „מצות עשה .. לברך את ה'" — דאָס שטייט דאָךּ בפירוש אין דעם פסוק (וועלכן זיי ברענגען דאָ) „וברכת את ה'?"

ולאידך גיסא, אויב מען דאַרף דאָס יע באַוואַרענען, איז שווער (כנ"ל סעיף א')

(11) שגם כותרות אלו הם להרמב"ם (ראה רמב"ם דפוס שולזינגער תש"ז צילום כתי"ה הרמב"ם דריש הל' שאלה ופקודין).

(12) אבל זה שלא כתב תיבות אלו במנין המצות (כנ"ל הערה 6) לא קשה כלל, כי שם נכתבו בקיצור הכי נמרץ.

הלשון אין אן אופן וואָס באַוואָרנט מ'זאָל ניט אַרויסדרינגען דערפון קיין ענין וואָס איז ניט אויסגעהאַלטן בשו"ע (וואו ס'זאָל ניט זיין).

עפ"ז וועט מען פאַרשטיין פאַרוואָס אין שו"ע איז דער אַלטער רבי מדייק ומוסיף „(לברך) את ה'" און אין סדר ברכת הנהנין לאָזט ער דאָס אויס:

ס'איז אַ כלל¹⁹, אַז דער וואָרט „את" בתושב"כ (אַבער כלל ניט בתושב"כ²⁰) איז אַ ריבוי. ע"ד ווי מען לערנט אָפּ²¹ פון „את ה' אלקיך תירא"²² – „לרבות תלמידי חכמים." ועד"ז אין אונזער פסוק „ואכלת גו' וברכת את ה'" – איז דער וואָרט „את" אַ ריבוי, ווי עס שטייט אין ראשונים²³: „וברכת את – לרבות בעה"ב", און דעריבער איז די הלכה „אורח"כ²⁴ מברך (המזון) כדי שיברך לבעל הבית".

דערפאַר מוז דער אַלטער רבי בשולחנו מדייק זיין „מצות עשה מן התורה לברך את ה'" – צו שולל זיין אַ טעות, מ'זאָל ניט מיינען אַז די „מצות עשה מן התורה" איז כולל אויך די ברכה לבעל הבית²⁵ (וואָס ווערט אָפּגעלערנט פון וואָרט „את", כנ"ל).

(19) „בכולי הש"ס אמרי' אתי . . ריבויא" (רא"ש בכורות פ"א ס"ה). וראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אתי וגמין. וש"נ.

(20) ומשמע בכ"מ בש"ס וכיו"ב – דאדבא הוספת „את" מוסיפה דיוק ושליטת הוספה אפילו טפל דטפל. ואכ"מ.

(21) פסחים כב. ב. וש"נ.

(22) פרשתנו י, כ.

(23) סמ"ג עשין כו בשם הירושלמי. ס' המנהיג הל' סעודה סט"ו (הובא באבודרהם דיני ברכת המזון) בשם התוספתא. ועוד (ראה הנסמן באנציקלופדי' תלמודית ע' אורח הערה 72).

(24) ברכות מו, א. רמב"ם הל' ברכות פ"ז ה"ב. טוש"ע (ודאדה"ז) אורח סי"א ס"א (ס"ד).

(25) ואף שהרמב"ם שם (הלכה א) מקדים

ד. ה. אַז די הלכות פון סדר ברכת הנהנין זיינען געשריבן (ניט בסגנון לימוד לשם ידיעת הלכות, נאָר) אין אַ סגנון פון – הוראות למעשה בפועל¹⁷.

ד. איינער פון די חילוקים המסתעפים מזה צווישן לשון – אדה"ז בשו"ע און לשון סדר ברכת הנהנין (והלכות שבסידור בכלל):

אין סדר ברכת הנהנין, הוראות להנהיג גלייך בפועל¹⁸, איז דער דיוק הלשון בעיקר צו באַוואָרענען אַז די הלכה זאָל קלאָר אַרויסברענגען ווי די הנהיג גלייך על אתר דאַרף זיין; ס'איז אָבער ניט אַזוי נוגע דער דיוק הלשון צו באַוואָרענען וואָס מ'וועט אַרויסדרינגען פון דעם באַ אַנאַנדער הנהיגה, לגבי אַן אַנדער הלכה.

משא"כ אין שו"ע, וואָס איז אַ קיבוץ פון אַלע פסקי הלכות, איז דער דיוק

(17) ועאכ"כ „לוח ברכת הנהנין" – די"א שנק' כן מפני שלכתחילה ה"י כמו לוח על כותלי ביהכניס' ובהמ"ד כו'.

(18) וצ"ג למה נשתנו הל' נט"י לסעודה ודברה"ג – שבאו בהסידור לאחרי ברהמ"ז (ותקח"צ וכו') ולא לפניהם כשאר ההלכות שבסידור.

בכל סידורי תורה אור שראיתי (כולל הוצאה דשנת תרנ"ב „שערי תפלה") הוא כנ"ל,

אבל בסידור עם דא"ח בהוצאה הראשונה שהו"ל ע"י אדמו"ר האמצעי (וכן בשלאחרי") באו דיני נט"י לסעודה לפני ברהמ"ז, וסדר ברה"ג – לאחרי ברהמ"ז [וכ"ה גם בסידור אור המאיר (ווילנא תרנ"ה)]. ועוד.

בסדר תפלות לכל השנה (טשערנאוויץ תרכ"ה), בסידור המאיר לארץ (ווילנא תר"ל) ושני המאורות (ווילנא תרנ"ז) באו שניהם לפני ברהמ"ז. בסידור שלמי תודה (ווילנא תרס"ז) באו כל ההלכות (גם דנט"י וסדר ברה"ג) בתחלת הסידור – אבל נראה שבסידורים אלו נהגו המו"ל ע"ד עצמם בכל כיו"ב. ולהעיר אשר בסי' הארז"ל (דר' שבתי וסי' קול יעקב) כוונת הנטייה הן לפני ברהמ"ז וכוונת ברכת הנהנין – לאחרי ברהמ"ז (אלא שבסי' קול יעקב בא בין ברהמ"ז לכוונת ברה"ג, כוונת הלימוד").

בטעמיהן²⁷; משא"כ די הלכות אין סידור זיינען בלויז פסקי הנהגות בנוגע למעשה בפועל. און אע"פ אַז אויך אין סידור ברענגען זיך בכ"מ²⁸ טעמי ההלכה (בקיצור) – איז דער חילוק צווישן דעם שו"ע אדה"ז און זיין סידור:

דער אַלטער רבי האָט אַריינגע-
שטעלט טעמי ההלכות אין שו"ע כדי
ס'זאל ניט זיין ע"ד „מבלי עולם“²⁹,
צוליב ידיעת התורה³⁰, וועלכע איז
צו וויסן „הלכות בטעמיהן (בדרך
קצרה)“³¹;

משא"כ אין סידור (ועד"ז סדר ברכת
הנהנין) וואָס ענינו איז פסקי הנהגות
למעשה, זיינען אויך די טעמים וואָס
ברענגען זיך דאָרט (ניט צוליב ידיעת
הטעמים, נאָר) צוליב וויסן קלערער די
הנהגה למעשה בפועל, מאַכן איר „גע-
שמאַקער“ מיט מער כוונה, חיות וכו'³².
ווי מען זעט עס בכ"מ, וואו מען בריינגט
דעם טעם ההלכה (בקיצור).

1. עפ"ז וועט מען אויך פאַרשטיין
דעם צווייטן שינוי (הנ"ל סעיף א)
צווישן לשון השו"ע ולשון סדר ברכת
הנהנין:

משא"כ אין סדר ברכת הנהנין, וואו
ס'איז וויכטיק (נאָר) צו אַרויסברענגען
קלאַר די הנהגה על אתר, איז ניט נויטיק
די הוספה „לברך את ה'“, ווייל עס שטייט
בהסידור „וברכת את ה'“, אויך, איז
מובן מעצמו אַז ברכת המזון איז צו
דעם אויבערשטן (און דערצו ברענגט ער
גלייך דערנאָך אין סדר ברה"נ דעם פסוק
„וברכת את ה'“).

ועוד להוסיף: אין סדר ברכת הנהנין
ווערט ניט געבראַכט דער דין²⁶, האורח
מברך כדי שיברך לבעה"ב, ובמילא
דאַרף מען ניט באַוואַרענען אין סדר
ברכת הנהנין דעם טעות הנ"ל (אַז
די מ"ע מה"ת איז ניט כולל ברכה
לבעה"ב); משא"כ אין (רמב"ם ו)שו"ע
אדה"ז וואו דער דין ווערט יאָ גע-
בראַכט.

ה. נאָך אַ חילוק צווישן דעם אַלטן
רבינס שו"ע וסדר ברכת הנהנין וואָס
קומט אַרויס פון דעם חילוק הנ"ל (ס"ג)
– איז אין דעם ענין פון טעמי ההלכות:

דער חידוש פון דעם אַלטן רבינס
שו"ע (לגבי דעם שו"ע פון ב"י) איז
וואָס ער זאָגט „מילתא בטעמא“, „הלכות

„מנהגות רבות נהגו . . . וכולן דרך ארץ“, וא"כ אין
מקום לטעות שהוא מ"ע מה"ת (וכן משמע בשו"ע
אדה"ז שם, מדמותר לבעה"ב לוותר על ברכתו)
– כותב „לברך את השם כו", כי מכללי הרמב"ם
שאינו סומך על מה שיכתוב לאח"ז בריחוק מקום
(יד מלאכי כללי הרמב"ם אות וא"ו).
ולהעיר מתוד"ה והא ברכות ב, סע"א (ובהנסמן
שם), דרגילות של משניות לאשמעין בקוצר אף
למה שמפורש כבר.

26) ולהעיר שאין נוהגין שהמזמן יברך ברכה
זו לבעה"ב, כ"א כולם (ואפילו כשאין זמון)
אומרים בסוף ברהמ"ז (לאחרי ברכת) אל יחסרנו
„הרחמן כו' בעל הבית הזה“, וכמו שתמה במעדני
יו"ט לראש ברכות שם (פ"ז ס"יא). וראה לבוש
אר"ח שם ס"א.

27) הקדמת הרבנים בני הגאון המחבר ז"ל.

28) בהתחלתו ב„השכמת הבוקר“ ועוד רבות.
ומודגש בכ"מ גם בהסגנון (ועי' האריכות) וכמו
בהל' נטילת שחרית „לפי שבנוסח כו' אין איסור
כו' אבל להזכיר כו"„

29) סוטה כב, א.

30) כמובן מהקדמה הנ"ל ע"ש.

31) הל' ת"ת לאדה"ז רפ"ג. ועד"ז שם רפ"ב.

32) ואף שגם ידיעת הטעמים הוא מפני ש„אם
אינו יודע טעמי ההלכות אינו מבין גופי ההלכות
לאשורן על ברייין“ (הל' ת"ת שם רפ"ב) –
מובן, גודל החילוק בין הנבנה „לאשורן על ברייין“,
להוספת ידיעה בהנהגה בפועל וכוונה הבאות
ע"י טעם קצר.

אָבער אין (סידור³⁸, כולל) סדר ברכת הנהנין, וואו די טעמים קומען נאָר צו קלאַר מאַכן די (הלכה) הנהגה, איז ניט נוגע צו ברענגען די פסוקים.

אעפ"כ ברענגט דער אַלטער רבי דעם פסוק בנדו"ד, ווייל דער פסוק גיט אַרויס דעם גדר (וואָס קומט אַרויס פון דעם טעם) פון דער הלכה, די תוספת הבנה, כוונה און געשמאַק אין דער הנהגה

דער גדר (וטעם) פון ברכת המזון איז – „ואכלת ושבעת וברכת את ה'": ווי – באַלד ער איז געוואָרן זאָט, מוז מען פאַר דעם בענטשן (דאַנקען) דעם אויבערשטן.

[און דאָס איז אַ הקדמה צום המשך הסעיף (בנוגע אַלע ברכות הנהנין) – „וכל הנהגה מן העוה"ז כו' כאלו נהנה מקדשי שמים" – וויבאַלד מ'גייט הנאה האָבן פון אַ זאך וואָס געהערט „לה" דאַרף מען אים אויף דעם מברך זיין (ו"ד ברכת המזון, וואו די שביעה איז מחייב אַ ברכה)].

און דערפאַר לאָזט ער אויס דעם „וגומר" – ווייל אין דעם גדר פון ברכת המזון איז ניט נוגע דער המשך הכתוב, אפילו ניט דער וואָרט „אלקיך",

ואדרבה: ניט נאָר איז „אלקיך" ניט מוכרח לידיעת גדר הברכה, נאָר עס קומט ללמד אויף אַ סוג ברכה וואָס איז אָן ענין הפכי פון ברכת המזון (וברכת הנהנין)³⁹:

38) אבל ראה ב„השכמת הבוקר" שלשה פסוקים!

ווי"ל הטעם מפני שזהו מעין פתיחה לכל ההנהגות והתפלות (הסידור). ויתרה מזה – חלק וחלק עקרי בהן.

ועפ"ז יובן ויומתק זה שלא נקרא „הלכות השכמת הבוקר".

39) ועפ"ז מובן ג"כ הא שלא העתיק אדה"ז

אין שו"ע, וואו דער אַלטער רבי ברענגט די טעמי ההלכות צוליב ידיעה (כנ"ל), ברענגט ער אויך (ככ"מ) די פסוקים פון וואָנעט מען לערנט אַפּ די הלכות; ועד"ז בנדו"ד ברענגט דער אַלטער רבי דעם פסוק אויף דער מצות עשה מן התורה לברך אחר אכילת מזון³³ – „ואכלת ושבעת וברכת את ה'".

און דערפאַר איז דער אַלטער רבי דערנאָך אויך מוסיף „וגומר" – ווייל אין דער ידיעת לימוד ברכת המזון „מן התורה" איז נוגע (ניט נאָר די ווערטער „וברכת את ה'", נאָר) אויך דער המשך הכתוב, ווי דער אַלטער רבי ברענגט אַראָפּ בשולחננו³⁴, אַז פון די ווערטער „על הארץ הטובה" שבפסוק לערנט מען אַפּ, אַז מן התורה דאַרף ברכת המזון כולל זיין אַ ברכה „על הארץ ועל המקדש (ירושלים)",

[משא"כ אין רמב"ם³⁵, וואו דער לימוד (אויף הלכה) הנ"ל ווערט ניט גע-בראַכט³⁶, שטייט נאָר „וברכת את ה' אלקיך" – אַן הוספת „וגו" – ווייל אין דער הלכה (די „מ"ע . לברך אחר אכילת מזון") איז נוגע בלויז „וברכת את ה' אלקיך"³⁷].

33) נוסף לזה שהוא גם טעם ההלכה, כדלקמן בפנים. וראה הערה 39.

34) סקט"ח ס"ח, ר"ס קפז – מברכות מה, ב. תוספתא שם רפ"ו.

35) הל' ברכות רפ"ב.

36) להעיר מכס"מ שם (ה"ב. וכ"ה בכ"ל טאו"ח סקצ"א) דלהרמב"ם הנך קראי אסמכתא בעלמא ניהו. אבל כוונתו רק בנוגע למנין הברכות (שאינו מה"ת), כי „מן התורה הי' די בברכה א' מעין שלש" (שו"ע אדה"ז סקט"ח שם (ובקו"א). סקצ"א).

37) וצע"ק שהרמב"ם מביא גם תיבת „אלקיך" (אולי מפני שהיא סיום הענין) – ויש לברר בכת"י וכו'. וראה לעיל הערה 7.

בלשון וואָס באַוואָרנט אפילו דבר המובן, אבי די הנהגה בפועל זאל זיכער ארויס-קומען כדבעי (משא"כ אין שו"ע איז דער לשון בקיצור, און עס שטייט ניט אַ זאָך וואָס איז מובן מעצמו).

און דערפאַר איז ער אין סדר ברכת הנהנין מוסיף (נאָך „לה' הארץ ומלואה") „וגו'": דאָס איז מוסיף ביאור בההלכה אַז „כל הנהנה מן העוה"ז כו' כאלו נהנה מקדשי שמים" (ווייל אַלץ באַלאַנגט צום אויבערשטן), וועלכע מיינט – (הנאה פון) יעדער זאָך אין עוה"ז; וואָס דאָס (אַז גאַנץ עוה"ז באַלאַנגט צום אויבערשטן) איז מפורט, אָדער געזאָגט אין דעם המשך הכתוב „תבל ויושבי בה"⁴³:

„לה' הארץ ומלואה" גייט אויף ארץ ישראל⁴⁴, און אין המשך הפסוק קומט צו, אַז אויך „תבל" – די גאַנצע וועלט – איז „לה'", און נאָכמער – אויך „ויושבי בה" זיינען לה' ;

ובמילא איז „כל הנהנה מן העוה"ז", און אפילו ווען דער מאכל געהערט צו אַ צווייטן מענטשן⁴⁵ און אפילו צו אַ ניט-איד, איז דאָס „כאלו נהנה מקדשי שמים", און דערפאַר מוז יעדער הנאה האָבן אַ ברכה לפני'.

(משיחות כ"ד שבת

ומוצאי ש"ק וארא תשל"ט)

43 וראה לעיל הערה 10.

44 רש"י תהלים עה"פ (ע"פ מדרש תהלים עה"פ בתחלתו „והעיר זה ארצו (ארץ ישראל) . . . לכך נאמר לה' הארץ ומלואה").

45 להעיר מהשקוט אם אורח קונה חלקו – ראה אנציקלופדי' תלמודית ערך אורח (ע' שפז) וש"נ.

עס שטייט אין תוספתא⁴⁰ אַז פון „אלקיד" – מלשון „דיינד" – לערנט מען אַפּ „שכשם שאתה מברך על הטובה כך אתה מברך על הרעה", „בכל דין שדנד בין במדת הטוב בין במדת הפורענות" – וואָס דאָס איז הי"ד⁴¹ פון ברכת המזון וברה"נ וועלכע זיינען אויף שביעת (הנאת) הגוף (און דער פאַרגלייך צו „מברך על הטובה" איז נאָר אין דעם „לקובלינהו בשמחה"⁴²).

ז. ע"פ החילוק כללי הנ"ל צווישן דעם אַלטן רבינ'ס שו"ע וסדר ברכת הנהנין קען מען אויך מסביר זיין דעם חילוק צווישן זיי אין דעם המשך הסעיף, ביים ברענגען דעם פסוק „לה' הארץ ומלואה" (כנ"ל סעיף א):

אע"פ אַז דער באַוואָרענען אַ טעות וואָס קען ארויסקומען במק"א איז שייך אין שו"ע און ניט (אַזוי) אין סדר ברכת הנהנין (כנ"ל ס"ד) – איז אָבער בנוגע דער באַוואָרעניש אין דער הלכה והנהגה על אחר, הענין בהיפך:

אין סדר ברכת הנהנין וואָס איז הוראות למעשה, קומט אויך אַ הוספה

תיבת „אלקיד" בשולחנו (דלכאורה הו"ל העתיק „אלקיד" (כברמב"ם) ואח"כ להוסיף „וגומר") – כי זה שהביא הכתוב בשו"ע הוא (בעיקר) מפני שהוא טעם ההלכה (כנ"ל), ובטעם ברכה זו תיבת „אלקיד" מיותרת (וגם) הפכית, כפנים (משא"כ ברמב"ם שלא כתב (ובפרט כאן) טעם ההלכה (כנ"ל הערה 8) העתיק גם תיבה זו).

40 ברכות פ"ו, ג. ברכות מה, ב.
41 נוסף לזה שהוא ממין אחר דברכות שנמנו – ראה רמב"ם הל' ברכות פ"א ה"ד.
42 ברכות ס, ב. רמב"ם שם פ"י ה"ג. תשו"ע אורח טרכ"ב ס"ג. סדר ברכת הנהנין פ"ב ה"י.

